kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia: kn.cks.remisser@regeringskansliet.se

Remiss av promemorian Nationellt förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter

Diarienummer KN2026/01597

Sammanfattning

Svenskt Vatten välkomnar regeringens förslag om ett nationellt förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter och anser att åtgärder vid källan är det mest effektiva och samhällsekonomiskt rimliga sättet att minska PFAS-föroreningar i miljön. Att förebygga utsläpp är betydligt mer verkningsfullt och kostnadseffektivt än att försöka rena bort PFAS från dricksvatten, avloppsvatten och förorenade miljöer i efterhand.

Samtidigt bedömer Svenskt Vatten att det föreslagna förbudet endast utgör ett litet första steg och att dess effekt på de totala PFAS-utsläppen kommer att bli mycket begränsad. För att uppnå en verklig minskning av utsläppen behöver förbudet omfatta fler produktgrupper där PFAS fortfarande används, bland annat köldmedier (F-gaser) i kyl- och frysutrustning, värmepumpar och luftkonditioneringsanläggningar samt toalett- och hushållspapper. Inom dessa områden finns redan fungerande alternativ.

Svenskt Vatten stödjer den föreslagna ikraftträdandetidpunkten den 1 januari 2028 samt de gränsvärden som föreslås på EU-nivå. Svenskt Vatten motsätter sig dock undantaget för kläder som innehåller minst 20 procent återvunnet material från konsumentavfall, eftersom PFAS från sådana material riskerar att spridas vidare till avloppsreningsverk och vattenmiljö genom användning och tvätt.

Det är av största vikt att det nationella förbudet inte på något sätt ersätter det fortsatta långsiktiga arbetet med den breda EU-gemensamma PFAS-restriktion som Sverige tillsammans med Danmark, Nederländerna, Norge och Tyskland initierat. Den föreslagna EU-restriktionen bedöms kunna minska nya PFAS-utsläpp med omkring 95 procent och måste därför fortsatt vara det överordnade målet. Regeringen bör även tydliggöra hur nationella begränsningar ska samexistera med kommande EU-regler för att undvika oavsiktliga regelglapp.

Svenskt Vatten vill vidare understryka att tekniska reningsåtgärder i vattenverk och avloppsreningsverk inte alls kan lösa PFAS-problemet. Endast en mindre del av PFAS-flödena passerar reningsverken, samtidigt som kostnaderna för att uppfylla nya dricksvattenkrav och kommande krav för avloppsreningsverken är betydande. För att skydda människors hälsa och vattenmiljön krävs därför kraftigt minskade utsläpp från källan och ett omfattande förbud mot PFAS i produkter på marknaden.

ADDRESS BOX 14057, SE-16714 Bromma, Sweden
VISITORS Gustavslundsvägen 12, 16751 Bromma
PHONE +46 (0)8 506 002 00
E-MAIL svensktvatten@svensktvatten.se
WWW svensktvatten.se
VAT NO SE556473524801

Svenskt Vattens sammanfattade synpunkter:

- Tillstyrker förslaget om ett nationellt PFAS-förbud i vissa konsumentprodukter.
- Förbudet bör utvidgas till fler produktgrupper, särskilt F-gaser i kyl- och värmeutrustning samt toalett- och hushållspapper.
- Tillstyrker ikraftträdande den 1 januari 2028.
- Tillstyrker de föreslagna gränsvärdena som motsvarar de föreslagna EU-gränsvärdena för PFAS.
- Avstyrker undantaget för kläder som innehåller minst 20 procent återvunnet material från konsumentavfall.
- Arbetet med den breda EU-restriktionen för PFAS måste fortsätta.
- Åtgärder vid källan är betydligt effektivare än så kallade end-of-pipe-lösningar för att skydda dricksvatten, vattenmiljö och människors hälsa.

Bakgrund

Regeringen föreslår ett nationellt förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter. Förbudet ska omfatta kläder och skor, impregneringsmedel för kläder och skor, kosmetiska produkter, köksredskap avsedda för kontakt med livsmedel samt skidvalla. Produkterna får enligt förslaget inte tillhandahållas på den svenska marknaden till konsumenter om de innehåller PFAS över föreslagna gränsvärden. Dessa gränsvärden motsvarar de som föreslås inom den pågående EU-processen för en bred PFAS-begränsning enligt Reach. Förbudet föreslås träda i kraft den 1 januari 2028 och ska upphöra att gälla när motsvarande EU-reglering börjar tillämpas.

Syftet med det nationella förbudet är att minska utsläppen av PFAS i Sverige i närtid. Regeringen motiverar förslaget med PFAS-ämnenas extrema persistens, deras förekomst i miljö, livsmedel och dricksvatten samt de höga samhällsekonomiska kostnader som PFAS-föroreningar medför. I promemorian framhålls bland annat att PFAS-föroreningar kan leda till ökade behov av avancerad rening av vatten samt risk för att dricksvattentäkter blir obrukbara om ytterligare åtgärder inte vidtas.

Förslaget innehåller undantag för bland annat begagnade produkter, vissa produkter med återvunnet material och personlig skyddsutrustning. Tillsynen föreslås huvudsakligen utövas av Kemikalieinspektionen och kommunerna enligt befintliga tillsynssystem.

Svenskt Vattens synpunkter

Svenskt Vatten är branschorganisation för Sveriges VA-organisationer. Vi har över 300 medlemmar vars intressen vi företräder både i nationella och internationella sammanhang. Medlemmarna består av kommuner, kommunala bolag och kommunalförbund inom vattentjänsternas område. Svenskt Vattens vision är att Sverige ska ha rent dricksvatten och friska sjöar och hav.

Förbud vid källan är den mest effektiva vägen för att minska PFAS i vattenmiljön

Svenskt Vatten välkomnar förslaget om ett nationellt förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter. Att minska utsläppen vid källan är en betydligt mer effektiv och samhällsekonomiskt rimlig strategi än att i efterhand försöka avskilja PFAS från dricksvatten, avloppsvatten och förorenade miljöer.

Svenskt Vatten stödjer förslaget till förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter, men anser detta bara är ett första litet steg åt rätt håll. Ett PFAS-förbud som ska kunna minska de stora nya dagliga PFAS-utsläppen i samhället behöver vara betydligt mer långtgående. Bland annat behöver förbudet omfatta betydligt fler konsumentprodukter, framför allt köldmedia, så kallade F-gaser, i kyl- och frysskåp, i värmepumpar och i luftkonditioneringsaggregat för hem och bil för konsumenter. Även toalett- och hushållspapper behöver ingå i ett sådant förbud. Inom alla dessa områden finns det redan fullgoda alternativ som exempelvis redovisas hos organisationen Chemsecs Marketplace.[1]

Svenskt Vatten tillstyrker den tidpunkt som föreslås för när förordningsändringarna ska träda i kraft, den 1 januari 2028 samt de skäl som anges. Svenskt Vatten håller med om att det är angeläget att förordningsändringarna träder i kraft så snart som möjligt då många företag redan har ersatt PFAS med andra ämnen eller material.

Svenskt Vatten stödjer även att de gränsvärden som föreslås på EU-nivå ska gälla för det nationella förbudet. Däremot anser Svenskt Vatten att det inte ska finnas ett undantag att klara dessa gränsvärden *för kläder som innehåller minst 20 procent återvunnet material som kommer från avfall från slutanvändare*. Skälet är enkelt, dessa PFAS kommer med tiden riskera att tvättas ut ur det återvunna textilerna och därmed komma till avloppsreningsverken och ut i vattenmiljön. Därför anser Svenskt Vatten att sådant återvunnet material inte ska undantas gränsvärdena. Dessa ska i stället destrueras för att dess PFAS inte ska nå vattnets urbana kretslopp.

Ett förbud utformat som förslaget till förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter kommer förmodligen minska de nya dagliga emissionerna av PFAS med max 5–10 procentenheter. Detta delvis på grund av den snäva avgränsningen och delvis av att PFAS i flera av de utpekade områdena till stor del redan är utfasat i Sverige genom frivilliga överenskommelser, som exempelvis för kosmetik, kläder och skidvalla. Inte desto mindre är det bra med ett förbud för dessa varor för att få bort de sista eftersläntrarna och förhindra att PFAS introduceras igen inom dessa produktområden.

De breda EU-restriktionerna behöver fortsatt vara i fokus

Den mest avgörande frågan för Svenskt Vatten är att det nationella förbudet inte får ersätta den svenska regeringens arbete med att stödja arbetet med att få de breda PFAS-restriktionerna på plats enligt det ursprungsförslag som Danmark, Nederländerna, Norge, Sverige och Tyskland presenterade 2023. Detta förslag anger att nya emissioner av PFAS minskar med 95 procent jämfört med dagens situation. Det är helt nödvändigt att Sveriges arbete fortsätter att sträva mot detta mål.

Svenskt Vatten ser behov av att regeringen tydliggör hur den föreslagna bestämmelsen ska tillämpas så att nationella begränsningar inte oavsiktligt upphör för produktområden eller användningar som ännu inte omfattas av motsvarande EU-reglering.

[1] With over 100 new alternatives to PFAS, ChemSec Marketplace becomes key industry resource

Svenskt Vatten anser vidare att det är av stor vikt att Kemikalieinspektionen fortsatt kan följa den handlingsplan som redovisats för omprövning och för utfasning av PFAS (TFA) i växtskyddsmedel.[2]

End-of-pipe-lösningar kan inte rädda hälsa och miljö

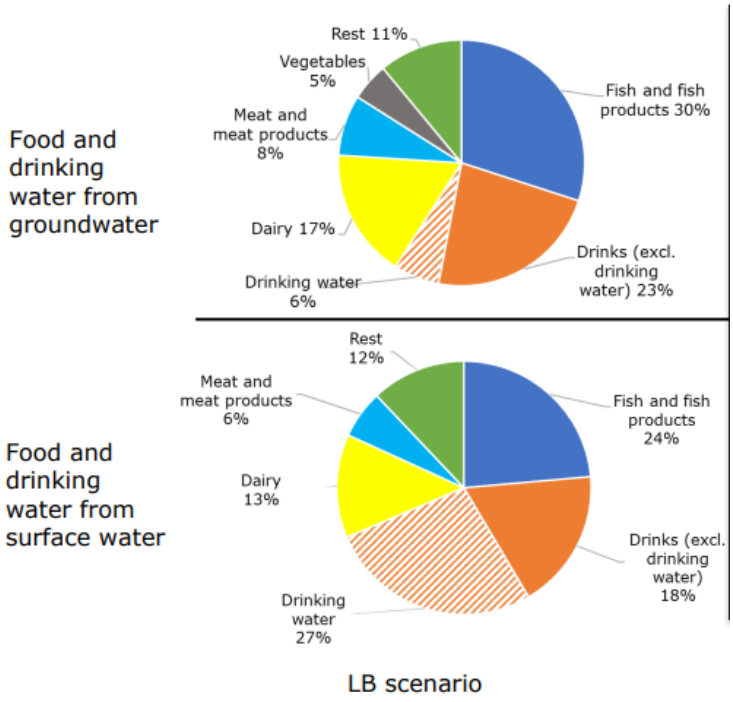
Långtgående rening av PFAS när de väl anländer till vattenverk och avloppsreningsverk kan varken rädda människors hälsa eller vattenmiljön – därför behövs ett mycket brett förbud mot PFAS för i stort sett alla produkter som sätts på EU:s inre marknad.

Sedan det nya gränsvärdet för PFAS 4 i dricksvatten infördes 1 januari 2026 har Sveriges dricksvattenproducenter behövt vidta åtgärder för att säkerställa att dricksvattnet är säkert. Det nya gränsvärdet är hälsomässigt baserat där utgångspunkten är att man ska kunna dricka vattnet varje dag under en hel livstid utan att det innebär risker för hälsan med anledning av PFAS. Detta innebär stora kostnader för rening av dricksvattnet som idag läggs på VA-kollektivet, i stället för att minska utsläppen vid källan. Därför är regeringens initiativ ett litet steg åt rätt håll för att inte landets VA-organisationer, och därmed konsumenter som betalar för vatten- och avloppstjänsterna, ska behöva stå för de långsiktiga kostnaderna av PFAS-utsläppen. Många kommuner har redan lagt stora resurser på att sänka PFAS-halterna i dricksvattnet. I dagsläget bedöms ungefär 25 kommuner överskrida gränsvärdet för PFAS 4 i dricksvatten. Den samlade investeringskostnaden för att klara de nya kraven beräknades i slutet av 2025 uppgå till cirka 1,4 miljarder kronor och de årliga driftkostnaderna beräknas till cirka 70 miljoner kronor.[3]

Intaget av PFAS för en människa sker i normalintervallet till 6–27 procent via dricksvattnet enligt en undersökning från nederländska RIVM, sid 39, se figur 1.[4] Resten av PFAS-intaget kommer från bland annat mat och inomhusluft. Dricksvattenproducenterna kommer självfallet att rena allt som behövs för att klara allt strängare gränsvärden för PFAS i dricksvattnet (som sätts utifrån senaste vetenskapliga resultat) men vi kommer inte att kunna rädda människors hälsa om inte PFAS-emissionerna kraftigt minskar.

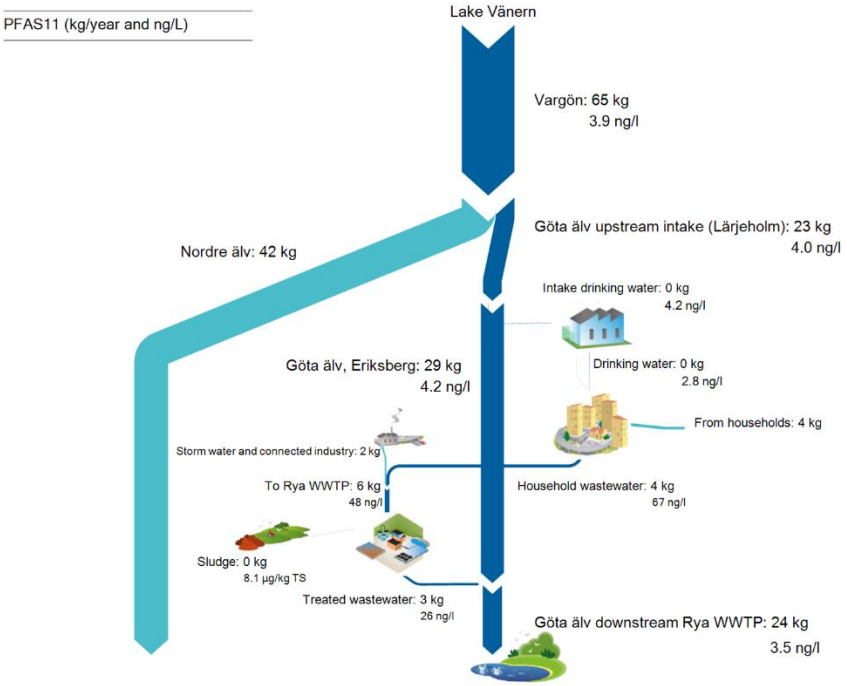
---

[2] https://www.kemi.se/lagar-och-regler/lagstiftningar-inom-kemikalieomradet/bekampningsmedel/vaxtskyddsmedel/aktuellt-om-vaxtskyddsmedel/verksamma-amnen-i-fokus/verksamma-amnen-i-vaxtskyddsmedel-som-ar-pfas/fragor-och-svar-om-tfa-fran-vaxtskyddsmedel
[3] Billigare än väntat att nå nya PFAS-kravet | Svenskt Vatten
[4] Risk assessment of exposure to PFAS through food and drinking water in the Netherlands



Figur 1 Procentuellt bidrag från dricksvatten och livsmedelsgrupper som stod för minst 5 procent av den totala långsiktiga exponeringen för PFAS – uttryckt som PEQ – via livsmedel och två typer av dricksvatten, beräknad enligt en nedre (LB) för nederländska konsumenter i åldern 1–79 år. Även en övre (UB) gräns är beräknad, den visar att 21–33 procent intaget av PFAS för en människa sker i via dricksvattnet.

Endast ca 5–10 procent av massflödet av PFAS 11 i våra sjöar och vattendrag passerar ett avloppsreningsverk, detta visar bland annat en undersökning från Göteborg, som presenterades på konferensen Nordiwa Wastewater Conference, 2025 i Oslo, se figur 2. Avloppsreningsverken kommer självfallet att rena allt som behövs för att klara strängare gränsvärden för avloppsreningsverken (som sätts utifrån senaste vetenskapliga resultat) men vi kommer inte att kunna rädda den ekologiska, kemiska statusen eller den biologiska mångfalden i våra sjöar, vattendrag eller kust om inte PFAS-emissionerna kraftigt minskar.



Figur 2 Illustration som visar att majoriteten av PFAS 11 härrör från idag okända källor och att massflödet av PFAS 11 i dricks- och avloppsvattensystemen är litet jämfört med transporten i vattendragen. Det finns ingen signifikativ skillnad uppströms/nedströms reningsverk.

Tekniska lösningar vid utsläppspunkten (så kallade ”end-of-pipe”-lösningar) har endast möjlighet att hantera en liten del av problemet. Åtgärder vid källan är därför helt avgörande. Ett omfattande, generellt förbud mot PFAS är grundläggande för att säkerställa att halterna av PFAS i miljön minskar under de kommande decennierna

I övrigt har Svenskt Vatten inga synpunkter på förslaget.

Anders Almgren
Ordförande
Svenskt Vatten AB: styrelse

Pär Dalhielm
VD
Svenskt Vatten AB